

De perfins van Zwitserland II

(D. Scheper; uit: Perfinpost nr. 28, feb. 1994)

Na het luchtige artikel 'Perfin-toppers van Zwitserland' in deze Perfinpost is het nu tijd voor een serieuze bijdrage.

Een van de facetten aan het verzamelen van Zwitserse perfins is het gebruik van meer dan een Poko-(achtige) machine door dezelfde firma.

De Zwitserse Perfincatalogus van Hürlimann en Ganz vermeldt hierover niets. In de PCN-uitgave "Zwitserse Poko's" wijst Ruud Hammink op enkele varianten in de perfins C6 en V2 (nummers volgens catalogus van Hürlimann en Ganz). Deze PCN-uitgave biedt overigens veel informatie over het gebruik van Zwitserse Poko's en stimuleert - althans bij mij - tot specialisatie en grondig onderzoek van mijn perfins.

Nu volgen enkele resultaten van dit onderzoek. De tussen haakjes vermelde aanduidingen verwijzen naar 'Hürlimann en Ganz'.

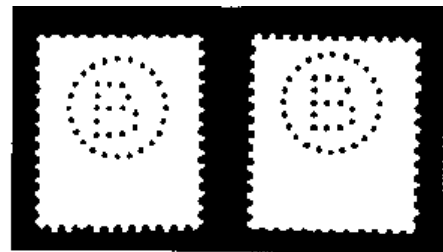
De Zwitserse Bank in Zürich heeft in 1921 en 1922 gebruik gemaakt van een perfin met de letter B in een cirkel (B1). Hierbij zijn twee poko-machines gebruikt. Het onderscheid tussen de typen a en b is met het blote oog te zien (afb. 1):

trek een verticale lijn door het midden van de 5 gaatjes van de 'rug' van de letter B.

Bij type b passeert deze lijn de cirkel zonder een perfin gaatje te raken.

Bij type a worden cirkelgaatjes getouchéerd.

Ook de gaatjes van de 'buik' van de letter B maken het verschil goed duidelijk (gaatjes B13 en B14 volgens nummering bij perfin NBV in catalogus Nederlandse perfins).

afb.1 a

b

Hier is sprake van een zeer korte gebruiksperiode van twee poko-machines voor de perfin B1.

Beide machines zijn in 1922 vervangen of buiten gebruik gesteld. Van 1922 tot 1933 koos de Zwitserse Bank voor het gebruik van een perfin met de letter B zonder cirkel (B2).

De reden hiervoor lijkt mij duidelijk. In de praktijk liet het perforeren door de cirkelpennen al snel te wensen over. Vooral bij type b. Reeds in augustus 1921 is een van de pennen gebroken. Op 13 maart 1922 geldt dit voor 2 pennen (zie afgebeelde brief) en op 25 maart 1922 laten de resten van niet minder dan acht cirkelpennen slechts een afdruk op het zegelpapier achter. Ook vond ik een exemplaar met slechts vier open cirkelgaatjes.

SCHWEIZERISCHER BANKVEREIN
ZÜRICH

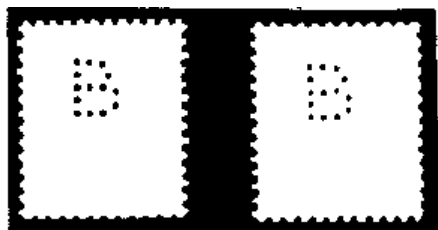
Karlsruhe

S. SCHÖNBERGER & CO.

Unter den Linden 17-18

BERLIN 10

Al snel daarna kiest de Zwitserse Bank voor het gebruik van twee nieuwe poko-machines met de perfin B2 (afb.2).

afb. 2 a

b

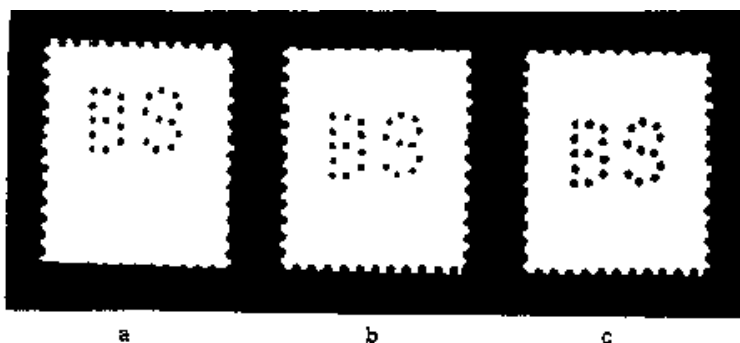
Mijn vroegste stempel dateert van 29 juli 1922. Voor het verschil tussen de typen a en b vormen de voorste gaatjes van de 'bui' van de letter B weer het beste houvast.

De overgang van B1 naar B2 ligt tussen 25 maart 1922 en 29 juli 1922. Voorlopig neem ik aan dat beide machines voor B2 op dezelfde datum in gebruik zijn genomen. Wie kan helpen om deze datum dichter te benaderen? Wilt hierbij dan aangeven of het om type a of type b gaat?

Uit het voorgaande blijkt dat zowel voor B1 als B2 twee verschillende poko-machines zijn gebruikt. Van beide perfin's wordt slechts een variant afgebeeld in de catalogus.

Er zijn meer varianten die niet door Hürliemann en Ganz worden genoemd. Hiermee bedoel ik het gebruik van verschillende poko-machines door dezelfde firma. Dit kan zowel gelijktijdig als opvolgend gebruik betreffen.

Een voorbeeld hiervan is/zijn de 'poko's' BS (B50) van B.Siegfrieds Chemische fabriek te Zofingen.

a

b

c

Afbeelding 3 toont de 'poko' B50 in de volgende drie varianten:

- type a: de perforatie heeft kleine gaten boven in de zegel;
- type b: eveneens kleine gaten, maar midden in de zegel;
- type c: de perforatie heeft grote gaten, maar midden in de zegel.

Van deze 'poko' heb ik 161 zegels onderzocht. Hierbij vond ik er 116 van type a, 27 van type b en 18 van type c.

De meeste zegels hebben leesbare datumstempels. Hieruit blijkt dat:

- type a is gebruikt van 1 mei 1912 tot 28 april 1920;
- type b is gebruikt van 12 augustus 1920 tot 19 november 1921;
- type c is gebruikt van 6 maart 1922 tot 15 april 1925.

Uit het voorgaande kunnen we enkele voorlopige conclusies trekken.

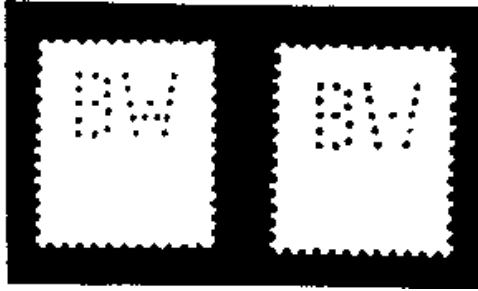
De firma van B. Siegfried te Zofingen heeft drie poko-machines gebruikt. De overgang van type a naar type b ligt ergens tussen 28 april 1920 en 12 augustus 1920, terwijl men type c ging gebruiken tussen 19 november 1921 en 6 maart 1922.

De aanschaf van de poko-machine voor type c (dan wel vervanging van de perforatie-eenheid) lijkt mij verklaarbaar door het steeds slechtere resultaat van type b.

Vooral de letter B van BS is zelden goed leesbaar. Ook hier vraag ik de medewerking van andere verzamelaars om de data van ingebruikneming van de drie verschillende typen nauwkeuriger vast te stellen.

Kritische lezers vragen zich wellicht af of type c een perfin van een ander bedrijf kan zijn. Deze mogelijkheid lijkt me zeer klein. In de eerste plaats dragen alle door mij onderzochte zegels het zelfde type datumstempel van Zofingen met (rayon) VI en een of meer 'sterren' in het onderste segment. Ten tweede vermelden Hürlimann en Ganz voor B50 een gebruikperiode tot 1925 en we hebben gezien dat type b (nog) niet later bekend is dan 19 november 1921. Ik vermoed dan ook dat zij type c van B50 ook op brief hebben gezien.

Tenslotte wil ik nog wijzen op een variant van de 'poko' BW (B60) van Binder & Wildi te St. Gallen (afb.4).

afb.4 a

b

Hiervan bezit ik echter te weinig perfins (5 van type a en 1 van type b) voor een zinvolle conclusie. De stempels op type a lopen van 1918 tot 6 februari 1922. De zegel met type b (20 cent. Tell, roodviolet) draagt geen datumstempel.

Het enige aanknopingspunt is dat deze zegel is uitgegeven vanaf 5 januari 1921.

Hoewel sprake is van twee op elkaar lijkende poko's, moet de vraag of beide typen van B60 door hetzelfde bedrijf zijn gebruikt nog (even) op een antwoord wachten. Ook hier kan een brief met deze poko uitkomst bieden.

D. Scheper, Leidschendam.

Met dank aan Ruud Hammink voor zijn kritische en deskundige commentaar op het concept van dit artikel en voor het maken van de afbeeldingen.